

ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

RÉGÉSZETI FEJEZET

TISZAFÜRED TELEPÜLÉS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVÉHEZ

KÉSZÍTETTE:

KELEMEN ANGÉLA

RÉGÉSZ, ÖRÖKSÉGVÉDELMI SZAKÉRTŐ

szakértői névjegyzékszám: 21-0486

SZOLNOK, 2021. JÚNIUS

e-mail: kelang@djm.hu

Jelen örökségvédelmi hatástanulmány a Tiszafüred Város Önkormányzata megbízásából készült. Az örökségvédelmi hatástanulmány készítését a településrendezési eljárás során *a kulturális örökség védelméről* szóló 2001. évi LXIV. törvény (a továbbiakban: Kötv.) 85/A.§ (1-3) bekezdése írja elő. Továbbá jelen örökségvédelmi hatástanulmány *a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról* szóló 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Kormányrendelet) 83-84.§-ban megfogalmazott tartalmi előírások figyelembe vételével készült.

Tartalomjegyzék

I. Jogszabályok – Módszertani kérdések.....	4
1.1. Az örökségvédelmi hatástanulmány készítésének jogi szabályozás	4
1.2. A régészeti örökség védelmének szabályozása.....	5
1.3. A rendeletben védetté nyilvánított, nyilvántartott tájképi jelentőségű régészeti lelőhelyek, az eredeti összefüggéseiben megmaradt, helyben és fizikai állapotromlás nélkül megőrzendő régészeti emlékek védelmének jogi szabályozása	7
II. Örökségvédelmi vizsgálat.....	9
2.1. A település történeti leírása 1711-ig	9
2.2. A település régészeti örökségének felmérése újonnan beépítésre szánt területnek kijelölt terület esetén terepbejárással.....	10
2.2.1. Földrajzi bevezetés és településrégészeti jellemzők.....	10
2.2.2. A belterület különleges földrajzi-régészeti értékelhetősége	14
2.3. A védett műemléki értékek települési értékleltára	15
2.3.1. A világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területek	15
2.3.2. Az országos építészeti örökség elemei.....	15
2.3.3. A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyek és a nyilvántartott régészeti lelőhelyek	15
2.4. A helyi építészeti örökség települési értékleltára, amely értékkataszterben az önkormányzati főépítész által meghatározottak szerint tartalmazza a helyi építészeti örökség országos vagy helyi védelemre méltó elemeit	21
III. A rendezés során tervezett változások hatáselemzése	21
3.1. A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése.....	21
3.2. A 3.1. pontban szereplő változások hatásai.....	24
3.3. A régészeti örökségre.....	24
3.4. A történeti településre, település- és tájszerkezetre	29
3.5. A települési értékleltárban szereplő műemléki értékekre	29
IV. Összefoglalás.....	30

I. Jogsabályok – Módszertani kérdések

1.1. Az örökségvédelmi hatástanulmány készítésének jogi szabályozás

A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (a továbbiakban: Kötv.) 85/A. § (1) bekezdése szerint örökségvédelmi hatástanulmányt kell készíteni a település településfejlesztési koncepciójának kidolgozása során. Ha a településfejlesztési koncepció készítésekor nem készült, vagy a rendezés alá vont területre nincs örökségvédelmi hatástanulmány, vagy van, de az tíz évnél régebbi, akkor azt a rendezés alá vont területre el kell készíteni. Nem kell örökségvédelmi hatástanulmányt készíteni, ha az Étv. 8. § (2) bekezdése szerinti véleményezési eljárásban az illetékes államigazgatási szerv véleménye szerint a rendezés alá vont terület örökségvédelmi szempontból nem érintett.

A Kötv. 85/A. § (2) bekezdése előírja, hogy az örökségvédelmi hatástanulmányban megfogalmazott értékvédelmi terv szerint kell meghatározni az örökségvédelemmel érintett területekre vonatkozó településfejlesztési és településrendezési eszközöket.

A Kötv. 85/A. § (3) bekezdése szerint a hatóság örökségvédelmi hatástanulmány készítését írhatja elő jogszabályban meghatározott esetekben.

A kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Kormányrendelet) 84. § (1) bekezdésének megfelelően a települési örökségvédelmi hatástanulmány elkészítéséről a településrendezési eszköz készíttetője köteles gondoskodni.

Az örökségvédelmi hatástanulmány elkészítésére jogosultak köréről a Kormányrendelet 84. § (2) bekezdés rendelkezik.

A Kormányrendelet 84. § (2) a) pontja szerint az örökségvédelmi hatástanulmány elkészítésére jogosult az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi munkarésze vonatkozásában a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről szóló kormányrendelet szerint régészeti területen szakértői tevékenység végzésére jogosult szakértő.

Az örökségvédelmi hatástanulmány tartalmi követelményeit a Kormányrendelet 14. melléklete határozza meg.

A Kormányrendelet 84. § (2) b) pontja előírja, hogy a helyi építési szabályzat kidolgozása során a gyűjtőterületén érintett régészeti gyűjtőkörrel rendelkező múzeum, amely az újonnan beépítésre szánt területnek kijelölt terület terepbejárását térítésmentesen, 60 feltárással alkalmas nap alatt végzi el.

Tiszafüred vonatkozásában régészeti gyűjtőkörrel rendelkező múzeumok a tiszafüredi Kiss Pál Múzeum, valamint a szolnoki Damjanich János Múzeum.

A településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint az egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI.8.) Korm. rendelet 30. § (3) (ab) pontja, valamint 9. melléklet 17. pontja alapján az örökségvédelmi hatáskörében eljáró fővárosi és megyei kormányhivatal kérelemre adatot szolgáltat a nyilvántartott műemléki érték, műemlék, műemléki terület, nyilvántartott vagy védetté nyilvánított régészeti lelőhely és régészeti védőövezet, világörökségi terület és világörökségi várományos terület témakörében.

1.2. A régészeti örökség védelmének szabályozása

A Kötv. 9. § és 10. § (1) bekezdése előírja, hogy arégészeti lelőhelyeket – a fenntartható használat elvének figyelembevételével – csak olyan mértékben lehet igénybe venni, hogy azok állománya számottevően ne csökkenjen, illetve eredeti összefüggéseik jelentősen ne károsodjanak. A régészeti örökség elemeit lehetőleg eredeti lelőhelyükön, eredeti állapotukban, eredeti összefüggéseikben kell megőrizni.

A Kötv. 7. § 23. pontjában foglaltak szerint nyilvántartott régészeti lelőhely a közhiteles nyilvántartásba vett, e törvény alapján általános védelem alatt álló régészeti lelőhely.

Ugyanakkor felhívom a figyelmet arra a tényre, hogy nem minden régészeti lelőhely nyilvántartott. Magyarország régészeti topográfiája nem teljes. A régészeti lelőhelyek közhiteles nyilvántartása nem egy statikus állapotot tükröz, a nyilvántartott lelőhelyek listája folyamatosan bővül. Jelen tanulmány az elkészítésének időpontjában ismert régészeti lelőhelyeket mutatja be.

A Kötv. 7. § 35. pontja szerint régészeti lelőhely a földrajzilag körülhatárolható terület, amelyen a régészeti örökség elemei történeti összefüggéseikben találhatóak.

A Kötv. 7. § 29. pontja szerint régészeti érdekű terület valamennyi terület, természetes vagy mesterséges üreg és a vízmedrek azon része, amelyen, illetve amelyben régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető. A természet-földrajzilag valószínűsíthető, vízmentes kiemelkedések potenciális régészeti érdekű területként kezelendők.

A Kötv. 7. § 32. pontja szerint régészeti korú tárgy a bizonyítottan gyűjteményben fennmaradt, a kulturális javak körébe tartozó, 1711 előtt keletkezett tárgy.

A Kötv. 7. § 33. pontja szerint régészeti lelet a régészeti örökség érzékelt, felfedezett, feltárt – jellegénél fogva – ingó eleme, függetlenül attól, hogy eredeti helyéről, összefüggéseiből, állapotából elmozdult, elmozdították-e vagy sem. Nem minősülnek régészeti leletnek a régészeti korú tárgyak.

A Kötv. 19. § (1)-(3) bekezdése szerint a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket a földmunkával járó beavatkozásokkal, fejlesztésekkel, beruházásokkal, beleértve az ásványi vagyoni kitermelését is jogszabályban meghatározott esetekben és módon el kell kerülni. A régészeti örökség elemei eredeti helyzetükből csak régészeti feltárás keretében mozdíthatók el, a régészeti feltárások költségeit – a mentő feltárás, valamint a Kötv. 23/F. § (7) bekezdésében foglalt eset kivételével – a 10. § (1) bekezdésére figyelemmel annak kell fedeznie, akinek érdekében az elvégzendő földmunka vagy a nyilvántartott régészeti lelőhely bolygatása szükségessé vált.

A Kötv. 22. § (1) bekezdése előírja, hogy a nyilvántartott régészeti lelőhelynek a beruházással kapcsolatos földmunkával érintett részén megelőző régészeti feltárást kell végezni.

A Kötv. 22. § (2) bekezdése szerint, a földmunkával járó beruházások előkészítése során előzetes régészeti dokumentáció készíthető, különösen a földterület-kiválasztáshoz és nyomvonal-kijelöléshez. Nem nagyberuházás esetén a beruházó az előzetes régészeti dokumentáció készítésével feltárással jogosult intézménytel bízhat meg.

(2a) A földmunkával járó, nagyberuházásnak nem minősülő, új nyomvonalú, külterületi közútépítések előkészítése során a beruházó a régészeti érintettség felderítése érdekében a feltárással jogosult intézménnyel előzetes régészeti dokumentációt köteles készíttetni a kerékpárút kivételével.

(2b) A nagyberuházásnak nem minősülő, földmunkával járó beruházások előkészítése során az előzetes régészeti dokumentáció tartalmi elemeire a 23/C. § (2) és (5) bekezdésében, valamint a 23/D. § (1) és (2) bekezdésében foglaltakat kell alkalmazni.

(3) A nyilvántartási adatok és - ha rendelkezésre áll - az előzetes régészeti dokumentáció adatai, valamint a beruházás régészeti örökségre gyakorolt hatása alapján a védettségi fokozat figyelembevételével a hatóság - jogszabályban meghatározottak szerint - a megelőző feltárás keretében

a) régészeti megfigyelést ír elő, ha

aa) a tervezett tevékenység nem vagy csak csekély mértékben érinti a nyilvántartott régészeti lelőhelyet és a régészeti örökség elemeit,

ab) a régészeti örökség elemeinek előfordulása szórványos,

ac) a beruházással kapcsolatos földmunka mélysége nem éri el a régészeti örökség elemeinek jelentkezési szintjét,

ad) a nyilvántartott régészeti lelőhely beruházással érintett területét korábban földmunkával bolygatták, vagy

ae) a beruházás műszaki jellege miatt a régészeti feladatellátás más módon nem végezhető el,

b) próbafeltárást ír elő - jogszabályban meghatározott kivételekkel -, ha

ba) előzetes régészeti dokumentáció nem áll rendelkezésre, vagy annak készítéséhez jogszabályban meghatározottak szerint nem végeztek próbafeltárást,

bb) földkiemeléssel nem járó alapozási technikával tervezett beruházás valósul meg,

bc) a nyilvántartott régészeti lelőhely jellege, intenzitása, térbeli kiterjedése vagy rétegsora nem ismert,

c) teljes felületű feltárást ír elő, ha

ca) a beruházással érintett lelőhely vagy lelőhelyrész hazánk múltjának kiemelkedő fontosságú forrása,

cb) a beruházás történeti városmag területén valósul meg,

d) teljes felületű feltárást írhat elő, ha a feltárás a tudományos ismereteket várhatóan jelentős új eredményekkel gazdagítja.

(4) A hatóság a (3) bekezdés a-d) pontjában meghatározott régészeti feladatokat a lelőhely különböző részei vonatkozásában eltérően is meghatározhatja.

A Kötv. a beruházások tekintetében megkülönböztet ún. nagyberuházásokat.

A Kötv. 7. § 20. a) pontja alapján nagyberuházás: az alábbi, földmunkával járó beavatkozás, fejlesztés, beruházás:

- a bruttó 500 millió forintos értékhatárt meghaladó teljes bekerülési költségű beruházás,
- a Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt. által kezelt beruházás,
- a védmű-, töltés- és a 2500 hektár alapterületet meghaladó árapasztó- vagy árapasztó tározó-építés, vagy

- azon közérdekű célú beruházás, amelynek megvalósítása érdekében a kisajátításról szóló törvény szerint kisajátítást végeztek.

A Kötv. 23/C. § (1) bekezdése előírja, hogy nagyberuházás megvalósítása esetén előzetes régészeti dokumentációt (ERD) kell készíteni.

A Kötv. 23/G. § (1) bekezdése előírja, hogy az olyan nagyberuházás esetén,

- amellyel összefüggő közigazgatási hatósági ügyeket a Kormány rendeletében nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű üggyé nyilvánított,
- amelyet törvény vagy kormányrendelet kiemelten közérdekű beruházássá, vagy amelyet kormányrendelet nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű közlekedési infrastruktúra-beruházássá nyilvánított,
- amely a Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt. által kezelt,
- ami az energiahordozók szállításához, energiaellátás biztosításához szükséges, vagy
- amely bányászati tevékenység végzésével jár [a továbbiakban az a)–e) pont alattiak együtt: kiemelt nagyberuházás]

a régészeti feladatellátásra – beleértve az előzetes régészeti dokumentáció készítését –, a megelőző feltárással kapcsolatos, valamint a 23/B–23/F. §-ban meghatározott rendelkezéseket ezen alcímben meghatározott eltérésekkel kell alkalmazni.

(2) A kiemelt nagyberuházás esetén a jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv gondoskodik

- a megelőző feltárás, valamint
- a kivitelezés során ellátandó régészeti megfigyelés és szükség esetén régészeti bontómunka elvégzéséről, és e feladatokra vonatkozó szerződést a beruházóval a 22. § (11) bekezdésében meghatározott 15 napos határidőn belül megkötöti.

A beruházással kapcsolatos régészeti feladatok tekintetében az örökségvédelmi szakhatóság állásfoglalása a mérvadó.

A Kormányrendelet 3. §. a) pontja alapján örökségvédelmi hatóságként (a továbbiakban: hatóság) megyei illetékességi területtel – a c) és d) pontban meghatározott feladatok kivételével – a fővárosi és megyei kormányhivatalt jelöli ki.

Tiszafüred esetében a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztálya Építésfelügyeleti és Örökségvédelmi Osztálya (5000 Szolnok Ady Endre út 9.) az eljáró örökségvédelmi hatóság

Fontos tudnivaló: A terepbejárással, próbaásatással vagy régészeti megfigyeléssel, valamint az előzetes régészeti dokumentáció elkészítésével nem zárulnak le okvetlenül a régészeti tennivalók. E munkák a felderítést célozzák, azok eredményétől függően további régészeti kutatásokra, azaz megelőző feltárással is szükség lehet.

1.3. A rendeletben védetté nyilvánított, nyilvántartott tájképi jelentőségű régészeti lelőhelyek, az eredeti összefüggéseiben megmaradt, helyben és fizikai állapotromlás nélkül megőrzendő régészeti emlékek védelmének jogi szabályozása

A Kormányrendelet 21. § (3) bekezdése előírja, hogy a földmunkával járó beruházással el kell kerülni

- a védetté nyilvánított régészeti lelőhelyet,

b) a nyilvántartott tájképi jelentőségű régészeti lelőhelyet (halmok, településdombok, temetkezési helyek, földvárak) és

c) az eredeti összefüggéseiben megmaradt, helyben és fizikai állapotromlás nélkül megőrzendő régészeti emléket.

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (továbbiakban: Tvtv) 23. §. (2) bekezdése előírja, hogy e törvény erejénél fogva védelem alatt áll valamennyi forrás, láp, barlang, víznyelő, szikes tó, **kunhalom, földvár.**

A Tvtv 23. § f) pontja szerint a kunhalom olyan kultúrtörténeti, kulturális örökségi, tájképi, illetve élővilág védelmi szempontból jelentős domború földmű, amely kimagasodó jellegével meghatározó eleme lehet a tájnak.

A Tvtv 23. § g) pontja szerint a földvár olyan védelmi céllal létesített vonalas vagy zárt alakzatú földmű, amely azonosíthatóan fennmaradt domborzati elemként történeti, kulturális örökségi, felszínalaktani, illetve tájképi értéket képvisel.

Az egységes területalapú támogatások és egyes vidékfejlesztési támogatások igényléséhez teljesítendő „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” fenntartásához szükséges feltételrendszer, valamint az állatok állategységre való átváltási arányának meghatározásáról szóló 50/2008. (IV. 24.) FVM rendelet 1. melléklet 7.1. pontja előírja, hogy a **MePAR-ban (mezőgazdasági parcellaazonosító rendszer) rögzített védett tájképi elemek megőrzése kötelező. Kunhalom, valamint a fa- és bokorcsoport területén gyep felszínborítás helyreállítása érdekében történő előkészítő beavatkozások kivételével bármilyen mezőgazdasági talajmunka végzése tilos.**

II. Örökségvédelmi vizsgálat

2.1. A település történeti leírása 1711-ig

A település területe az neolitikumtól folyamatosan lakott volt. A tiszafüredi múzeumot alapító Tariczky Endre és Milesz Béla közleményei már közel száz éve ismertté tették a kutatók előtt a Tiszafüred-Ásott-halom nevű tell-telepet Tiszafüred keleti határában, a Tisza egyik morotvájának partján. 1964-ben miután nagy részét elhordták a gátépítési munkálatok során, a megmaradt részén hitelesítő ásatásra került sor, melyalkalommal hat települési szintet lehetett elkülöníteni, köztük a bronzkori füzesabonyi, hatvani, valamint a késő rézkori badeni, és újkőkori földi vonaldíszes kultúrához tartozó rétegeket. A tell-telepet félkörívben az árterületből kiemelkedő kisebb homokdombokon levő bronzkori temetők övezik, melyekben közel 6000 sírt becsülnek. Ezek közül leginkább feltárt a Tiszafüred-Majoros-halom nevű lelőhely (1002 sír). A halomtól mintegy 800 méterre az ún. Kenderföldek nevű lelőhelyen is találtak 25, többségében füzesabonyi kultúrához tartozó sírt. A késői vaskorból csupán egy magányos sír bukkant elő Tiszafüred-Fertői-halom nevű helyen, amelyet feltehetően a területen átvonuló kelta népcsoporthoz tartozók hagytak hátra. Tiszafüred-Kenderföldeken a későbbi korokhoz tartozó leletekkel találkozunk, 18 feltárt a népvándorlás korhoz köthető szarmata temető ismerünk erről a területről. Tiszafüred-Majoros-halmon teljes temetőfeltárást végzett Garam Éva, a Magyar Nemzeti Múzeum munkatársa. Az ásatás eredménye az 1964-ben leletmentéskor előkerült 5 avar sírral együtt összesen 1283 dokumentált avar sír. A feltárást tanúsága szerint az avar temető szélénél Árpád-kori házak, tűzhelyek, szabad kemencék állottak, amelyek helyenként fedték, átvágták az avar sírokat.

A település Ny-i határában, a tiszai holtág partján elhelyezkedő terület Árpád-kori lelőhelyként 1870 óta ismert Tiszaörvény és Tiszafüred között, s bár korábban Tiszaörvény néven tartották számon, a terület Tiszafüredhez való csatolása után tiszafüredi lelőhelyként szerepel. 1965-71 között került sor feltáráására. Ennek eredményeként ismeretes, hogy a templomdombon egyhajós, köríves szentélyzáródású templom állott, a domb peremén változó szélességű és mélységű árok húzódott, amely a templom körüli temetőt zárta le, s lényegében a kerítés szerepét töltötte be. Az árkon kívül a templomdomb lejtőjén volt az Árpád-kori temető, amelyből 400 sír került feltárássra. A templomdombtól keletre feküdt két egymással nagyjából párhuzamosan futó dombon az Árpád-kori település.

Füred nevének első okleveles említése 1273-ból való. Lodomérvárad püspök oklevelében Fyred néven fordul elő, mint a várad püspök birtoka, megjegyezvén, hogy az itteni „halastóban” fogott halak harmada a várad káptalant illeti meg. Kovács Béla feltételezi - még kéziratban lévő dolgozatában -, hogy Füred korábban valószínűleg királyi birtok lehetett. Ez a birtokjogi helyzet egészen 1536-ig fennmaradt. A középkori Tiszafüred ugyanott feküdt, ahol ma, csak hogy akkor a Tisza jobb partján, ma pedig a folyó mederváltoztatásai miatt, annak bal partján. 1552-ben a török elfoglalta Szolnok várát és a következő esztendőben kialakította a szolnoki szandzsák területét, amelybe beletartozott Füred is. A Tisza két partján fekvő részeket már a XVI. század közepétől rendszeresen adóztatta a török is a magyar földesúr mellett. 1596-ban a település elnéptelenedett. Az időközben világi kézre került falut a birtokosok adókedvezményekkel kívánták benépesíteni. Ilyen egyezséget kötött 1617. január 21-én Pankotai János földesúr a fürediekkel. Ebben leírják, hogy a földesúr 6 év adómentességet ad mindazoknak az 1596-ban Füredről elmenekült jobbágyoknak és leszármazóiknak, akik vissza akarnak költözni, s azoknak a más helységekből beköltözni szándékozók, akik hajlandók a falut benépesíteni. 1672-ben a települést a szolnoki bég perzseltette fel. Ezt követően is többször elnéptelenedett: 1678-ban, 1686-ban, 1705-ben, 1706-ban, de mindannyiszor egy-két éven belül visszaköltöztek elmenekült lakosai. 1701-ben

a falu jogi helyzetét három évtizedre befolyásoló jogi aktusra került sor. Az Erdélyben élő földesúri család ága, Pankotay Krisztina gyermekei Tiszafüred egyik felét eladták a füredi jobbágyoknak. Az idevonatkozó okirat ezeket mondja: „Mi Szeghalmy János és Tamás, Pankotay Krisztina asszonynak maradékai, Füredi birtokunknak felét, Kócs nevű pusztánkat pedig egészen, minden hozzá tartozandó szántó mezeivel, marhajáró földjeivel, erdeivel és halászóvizeivel, eladjuk 1200 magyar forintokon, a füredi lakosoknak örök áron és visszavonhatatlanul, hogy sem magunk, sem utódaink ki ne válthassák. Ha mindazon által a lakosok el akarnák adni, tartoznak a volt földesuraknak megvételre felajánlani." 1702-ben Szeghalmyék még több pénzhez akartak jutni, s ekkor már eladták egész Füredet az ottani jobbágyoknak: A földesurak azzal indokolták a falu és a pusztá eladását, hogy ők távol laknak Füredtől, s emiatt nem tudnak ott jól gazdálkodni, vételáron pedig lakóhelyükhöz közel kívánnak birtokot vásárolni. A füredi jobbágyokat feloldották a jobbágyi kötelek alól, s engedélyt adtak nekik arra, hogy az uralkodótól megneemesítésüket kérjék. Ez a második adásvételi jogügylet nem vált érvényessé, mert a Szeghalmyak csupán a felét bírták Fürednek, az egész falu eladására tehát nem volt joguk. A füredi jobbágyok az 1701. évi szerződés szerint csak a falu felének birtokbavételéért fizették meg a vételárat, s ezen adásvétel jogcímén a falunak keleti felét és Kócs pusztát a sajátjukként bírták egészen 1733-ig.

Tiszafüred XVIII. századi benépesedése s lakosságának rohamos gyarapodása a református borsodi és szabolcsi tájakról származott elsősorban, ezért lakossága a XVIII. század végéig túlnyomórészt református volt. 1718-ban a falu lakosai lebontották középkori templomuk szentélyét és a templomot jelentősen kibővítették.

2.2. A település régészeti örökségének felmérése újonnan beépítésre szánt területnek kijelölt terület esetén terepbejárással

2.2.1. Földrajzi bevezetés és településrégészeti jellemzők

A minél teljesebb településrégészeti rekonstrukció azért kulcsfontosságú, mert az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti fejezetének éppúgy célja a leletek - lelőhelyek megmentése, védelme, mint a beruházások elősegítése azzal, hogy felhívja a figyelmet a lelőhelyekre, a feltárásukkal járó költségekre a feltárások időtartamára, a feltétlenül kikerülendő, szigorúan védett helyekre, hogy — lehetőség szerint — csak elvétve fordulhasson elő, hogy a már folyó kivitelezési munkálatokat kelljen hosszú hónapokra felfüggeszteni a nem várt leletek előkerülése miatt.

Az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti fejezetének célja a lelőhelyek részletes ismertetése abból a célból, hogy a településrendezési koncepcióban, illetve tervekben szereplő módosításoknak, fejlesztéseknek a hatása a régészeti örökség egyes elemeire nézve felmérhető legyen, s ezáltal a beruházó számára tájékoztatásul szolgáljon a rá váró kötelezettségekről.

A település a megye nagyobb települései közé tartozik, területe 162,2 km². Aváros Jász-Nagykun-Szolnok megye északkeleti részén, az Alföld közepén elterülő Nagyunság északnyugati szegélyén, a Tisza-tó partján fekszik. A város sajátos fekvése következtében határai kiterjednek az egykori tiszai ártér területén kialakított Tisza-tótól kelet felé a Hortobágyra is. Felszíne 88-101 méter között változik. Kiemelkedő felszíni formák csak Füred keleti részén, Kócs pusztán találhatók: az ún. kunhalmok. Mélyebben fekvő részeit a Tisza alakította ki. Tiszafüred határában a talajvíz korábbi vagy jelenlegi befolyása miatt inkább réti jellegű csernozjomok, a mélyebben fekvésű részeken pedig rendszerint réti- és szikes talajok fordulnak elő. A megismétlődő áradásoknak máig is kitett tiszai ártereken viszont öntéstalajok borítják a felszínt. A település legfontosabb vízrajzi tényezője a Tisza.

Régészeti kutatottságára sajátos kettősség a jellemző. Részletes topográfiai adatokkal nem rendelkezünk, módszeres, a teljes közigazgatási határra kiterjedő terepbejárás Tiszafüreden nem történt. Ennek ellenére sokat tudunk a terület múltjáról. Számos nagyobb volumenű feltárás bizonyítja ezt: pl. Tisza II. programmal összefüggésben végzett intenzív kutatások Tiszafüred-Majoros-halom, Tiszaörvény-Templom-domb, Tiszafüred-Morotva-part lelőhelyeken.

A település közigazgatási területén jelenleg 50, a Miniszterelnökség által üzemeltetett közhiteles örökségvédelmi nyilvántartásban szereplő lelőhely található. (Részletezve a 2.3.3. pont alatt.) Ugyanakkor ez a szám nem tükrözi a település területére eső összes régészeti lelőhely számát, mivel a település teljes területén eddig szisztematikus régészeti topográfiai kutatás, terepbejárás nem történt. Ugyanakkor számos helyszín tekinthető ún. régészeti érdekű területnek, ahol vélelmezhető régészeti jelenségek előfordulása. Az egykori erek mentén, a partokon a múltbéli népeségek megtelepedésének nyomai feltételezhetőek az adott korszak klimatikus és gazdálkodási körülményeinek a figyelembe vételével. A település határain belül található több halom mutathatja a legkorábbi megtelepedést, mivel ezek jellemzően a késő rézkor idején lettek emelve.

Nyilvántartott régészeti lelőhelyek jegyzéke:

sorszám	azonosító	település	szám	régészeti védelem	név
1	25501	Tiszafüred	3	régészeti lelőhely	Majoros-halom
2	25518	Tiszafüred	4	régészeti lelőhely	Ásott-halom
3	25519	Tiszafüred	5	régészeti lelőhely	Fertői-halom
4	25525	Tiszafüred	6	régészeti lelőhely	Kenderföldek
5	25537	Tiszafüred	7	régészeti lelőhely	Lipcsei Tamás földbirtokos agyagbányája
6	32744	Tiszafüred	8	régészeti lelőhely	Nagy-Bence-halom
7	32745	Tiszafüred	10	régészeti lelőhely	Csengő-halom I.
8	32746	Tiszafüred	11	régészeti lelőhely	Csengő-halom II.

9	32747	Tiszafüred	12	régészeti lelőhely	Filagória-halom
10	32748	Tiszafüred	13	régészeti lelőhely	Kilátó-halom
11	32749	Tiszafüred	14	régészeti lelőhely	Kis-Bence-halom
12	32750	Tiszafüred	15	régészeti lelőhely	Kis-Földvár-halom
13	32751	Tiszafüred	16	régészeti lelőhely	Kondás-halom
14	32752	Tiszafüred	17	régészeti lelőhely	Kosár-halom
15	32753	Tiszafüred	18	régészeti lelőhely	Lyukas-halom
16	32755	Tiszafüred	20	régészeti lelőhely	Nagy-halom
17	32756	Tiszafüred	21	régészeti lelőhely	Nyíregyházi-halom
18	32757	Tiszafüred	22	régészeti lelőhely	Rózsa-halom
19	32686	Tiszafüred	23	régészeti lelőhely	Temető-domb
20	32868	Tiszafüred	24	régészeti lelőhely	Kócs-halom
21	32869	Tiszafüred	25	régészeti lelőhely	Bodzás-halom
22	32870	Tiszafüred	26	régészeti lelőhely	Dura-halom
23	32871	Tiszafüred	27	régészeti lelőhely	Varga-halom
24	32873	Tiszafüred	28	régészeti	Csák-halom

				lelőhely	
25	32874	Tiszafüred	29	régészeti lelőhely	Vadas-halom
26	32895	Tiszafüred	30	régészeti lelőhely	Beke-halom
27	32897	Tiszafüred	31	régészeti lelőhely	Nagy-Állás-halom
28	32898	Tiszafüred	32	régészeti lelőhely	Szilhát-halom
29	32915	Tiszafüred	39	régészeti lelőhely	Túzok-halom
30	32916	Tiszafüred	40	régészeti lelőhely	Kétökrű-halom
31	32924	Tiszafüred	43	régészeti lelőhely	Morotva-part
32	36174	Tiszafüred	44	régészeti lelőhely	Jámbor-tanya
33	36184	Tiszafüred	45	régészeti lelőhely	Külső Fokpart 29/A
34	41643	Tiszafüred	46	régészeti lelőhely	Bodzás-part
35	59521	Tiszafüred	47	régészeti lelőhely	Fertő-part
36	59522	Tiszafüred	48	régészeti lelőhely	Hardicsa-dűlő I.
37	59523	Tiszafüred	49	régészeti lelőhely	Hardicsa-dűlő II.
38	59525	Tiszafüred	50	régészeti lelőhely	Hardicsa-dűlő III.
39	59526	Tiszafüred	51	régészeti lelőhely	Hardicsa-dűlő IV.

40	65796	Tiszafüred	52	régészeti lelőhely	Kócsújfalu, Homokbánya
41	72809	Tiszafüred	53	régészeti lelőhely	Fok-alja
42	72945	Tiszafüred	54	régészeti lelőhely	Kenderföldek 2.
43	72947	Tiszafüred	55	régészeti lelőhely	Kenderföldek 3.
44	72949	Tiszafüred	56	régészeti lelőhely	Tiszafüredi-főcsatorna-partja 1.
45	72951	Tiszafüred	57	régészeti lelőhely	Tiszafüredi-főcsatorna-partja 2.
46	80883	Tiszafüred	58	régészeti lelőhely	Tiszaörvény, Templom- domb
47	85331	Tiszafüred	59	régészeti lelőhely	Kosárhát- halom
48	85333	Tiszafüred	60	régészeti lelőhely	Porosállás- halom
49	96445	Tiszafüred	61	régészeti lelőhely	Majoros-halom III.
50	38371	Egyek/Tiszafüred	56	régészeti lelőhely	Villongó-halom, Meggyes-halom

2.2.2. A belterület különleges földrajzi-régészeti értékelhetősége

E tanulmányok célkitűzését figyelembe véve, a belterület, azaz jelen esetben maga a város, speciális vagy még inkább, ellentmondásos területnek tekinthető. Minden település, így Tiszafüred is, előreláthatólag a legtöbb fejlesztést, beruházást a belterületen kívánja megvalósítani. Itt épülnek a házak, üzletek, létesülnek parkok, szabadidő központok, turizmust szolgáló változtatások stb.— minden, mely a lakosság érdekeit szolgálja. A település központja, majd a köré csoportosuló épületek sora, az alapító ősök bölcsességének köszönhetően, az esetek többségében, a földrajzilag legoptimálisabb területet foglalja el. Feltételezhetjük tehát, hogy a mai településen, az álló házak alatt-között őskori, ókori, népvándorlás kori, középkori lelőhelyek bújnak meg, melyeket éppen a beépítettség miatt nem tud a régész feltérképezni, s csak földmunka során véletlenül kerülhetnek felszínre. Mindezek folytán az a furcsa helyzet áll elő, hogy a múzeumi nyilvántartások alapján éppen a letelepedésre mindenkor legalkalmasabb terület tűnik régészetileg ritkán lakott övezetnek. A

valóságban azonban a belterületen minden “kapavágásnál” számítani kell leletek előkerülésére, ezért itt fokozott figyelem szükséges.

2.3. A védett műemléki értékek települési értékleltára

Nem része a régészeti munkarésznek.

2.3.1. A világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területek

A településen jelenleg világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területeket nincsenek nyilvántartva.

2.3.2. Az országos építészeti örökség elemei

Nem része a régészeti munkarésznek.

2.3.3. A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyek és a nyilvántartott régészeti lelőhelyek

A nyilvántartott lelőhelyek Tiszafüreden a beruházóra háruló kötelezettségek szempontjából két kategóriába sorolhatók.

2.3.3.1. A feltétlenül kikerülendő lelőhelyek

- **halmok (temetkezési helyek):** A halmok az ásatási eredmények alapján a rézkorban Kelet-Európa sztyepp-vidékéről területünkre érkezett (Kr. e. 3500 – 3000 táján) népesség síremlékei, melyeket a későbbi korokban, elsősorban a középkorban előszeretettel használtak megtelepedésre, templomépítésre, utólagos temetkezésre – akár a kunok idejében is. (Innen származik népi elnevezésük, a kunhalom is.) Az Alföld síkságából látványosan kiemelkedő, rendszerint kör alapú, meredek lejtőjű, különböző magasságú, jelentős régészeti és tájképi értéket képviselő halmok bolygatása, elhordása, alakjuk megváltoztatása törvényileg tilos és feltétlenül elkerülendő.

3. lelőhely: Tiszafüred-Fertői-halom (LNYA: 25519): A város keleti peremén, belterület-külterület határán bronzkori temető sírjait dúlták fel gátépítéshez végzett földkitermelés során 1964-ben. A lelőhely nagy része elpusztult, de a megmaradt földnyelven sírok előfordulása továbbra is valószínű.¹

6. lelőhely: Tiszafüred-Nagy-Bence-halom (LNYA: 32744): A város külterületének keleti felében, a déli, Nagyiváni határvonalon álló halom. Feltehetőleg egy késő-rézkori kurgán (sírhalom).²

7. lelőhely: Tiszafüred-Csengő-halom I. (LNYA: 32745): A város keleti határában, a tiszai úttól keletre halom áll. Feltehetőleg egy késő-rézkori kurgán (sírhalom).³

8. lelőhely: Tiszafüred-Csengő-halom II. (LNYA: 32746): A város keleti határában, a tiszai úttól nyugatra, kb. 1,5 km-re kisebb halom magasodik. Feltehetőleg egy késő-rézkori kurgán (sírhalom).⁴

9. lelőhely: Tiszafüred-Filagória-halom (LNYA: 32747): A város keleti határrészén, a Hortobágyi Nemzeti Park területén, a vizenyős terület keleti peremén magasodó halom. Feltehetőleg egy késő-rézkori kurgán (sírhalom).⁵

¹Csalog Zsolt: Leletek, ásatások Tiszafüreden. Múzeumi Levelek 7-8 (1965) 22-23., Tóth Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmjai, 1988. Zounuk 3 349-410.,

²Tóth Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmjai, 1988. Zounuk 3 349-410.

³Tóth Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmjai, 1988. Zounuk 3 349-410.,

⁴Tóth Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmjai, 1988. Zounuk 3 349-410.

⁵Tóth Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmjai, 1988. Zounuk 3 349-410.

- 10. lelőhely: Tiszafüred-Kilátó-halom(LNYA: 32748):** A Hortobágyi Nemzeti Park nyugati peremétől kb. 1,5 km-re magasodó halom.Feltehetőleg egy késő-rézkori kurgán (sírhalom).⁶
- 11. lelőhely: Tiszafüred-Kis-Bence-halom(LNYA: 32749):**A város keleti határának déli részén, a tiszaoärsi I. rendü út és a város déli határa által közrezárt szögletben álló halom.Feltehetőleg egy késő-rézkori kurgán (sírhalom).⁷
- 12. lelőhely: Tiszafüred-Kis-Földvár-halom (LNYA: 32750):** A városhatár keleti szögletében, az egyeki határtól délre, kb. 1 km-re a Hortobágyi Nemzeti Park területét északról határoló kerékpárúttól északra magasodó halom.Feltehetőleg egy késő-rézkori kurgán (sírhalom).⁸
- 13. lelőhely: Tiszafüred-Kondás-halom(LNYA: 32751):**A Hortobágyi Nemzeti Park területén lévö a mocsaras rét keleti peremén magasodó halom.Feltehetőleg egy késő-rézkori kurgán (sírhalom).⁹
- 14. lelőhely: Tiszafüred-Kosár-halom(LNYA: 32752):**A város keleti határában, a 33. sz. főúttól délre, kb. 1 km-re álló halom.Feltehetőleg egy késő-rézkori kurgán (sírhalom).¹⁰
- 15. lelőhely: Tiszafüred-Lyukas-halom(LNYA: 32753):**A város legtávolabbi, délkeleti szögletében, Hortobágy település határától kb. 1 km-re nyugatra, K - Ny -i irányú földút északi oldalán magasodó halom.Feltehetőleg egy késő-rézkori kurgán (sírhalom).¹¹
- 16. lelőhely: Tiszafüred-Nagy-halom(LNYA: 32755):**Kócsújfalutól és a 33. sz. főúttól északra magasodó halom.Feltehetőleg egy késő-rézkori kurgán (sírhalom).¹²
- 17. lelőhely: Tiszafüred-Nyíregyházi-(v. Nyírházi-halom)(LNYA: 32756):**A Hortobágyi Nemzeti Park területén lévö a mocsaras rét keleti határától kb. 600 m-re magasodó halom.Feltehetőleg egy késő-rézkori kurgán (sírhalom).¹³
- 18. lelőhely: Tiszafüred-Rózsa-halom(LNYA: 32757):**A város keleti határában a tiszaoärsi I. rendü út keleti oldalán, a 33. sz. főúttól délre, mintegy 1 km-re álló halom.Feltehetőleg egy késő-rézkori kurgán (sírhalom).¹⁴
- 19. lelőhely: Tiszafüred-Temetö-domb (LNYA: 32686):**A közigazgatásilag jelenleg Tiszafüredhez tartozó Tiszaörvény belterületén a Tisza-tó partján magasodik az ovális alapú, impozáns halom. Eredetileg is magaslat, azaz homokdomb volt, de alakja arra utal, hogy a természetes dombra mesterséges halmot hordtak fel, feltehetően kurgánt. A halmot ma temetőnek használják, legmagasabb pontján kereszt áll. ÉK-i lábát csatorna ásásakor megsemmisítették, oldala körben - valószínűleg sírok miatt - teraszosan van kiképezve, a legalsó terazon fák sorakoztak, illetve részben sorakoznak ma is. A kivágott, kiemelt fák helyén-nyomán leletek is jönnek felszínre. A gyűjtött díszítetlen, jellegtelen őskori kerámiaanyag a halom másodlagos felhasználására utal. 1938-ban Gallus Sándor

⁶ Tóth Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmai, 1988. Zounuk 3 349-410.

⁷ Tóth Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmai, 1988. Zounuk 3 349-410.

⁸ Tóth Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmai, 1988. Zounuk 3 349-410.

⁹ Tóth Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmai, 1988. Zounuk 3 349-410.

¹⁰ Tóth Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmai, 1988. Zounuk 3 349-410.

¹¹ Tóth Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmai, 1988. Zounuk 3 349-410.

¹² Tóth Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmai, 1988. Zounuk 3 349-410.

¹³ Tóth Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmai, 1988. Zounuk 3 349-410.

¹⁴ Tóth Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmai, 1988. Zounuk 3 349-410.

földmunkával összefüggő leletmentést végzett a helyszínen, melynek során 13 kora bronzkori, hatvani kultúrába sorolható hamvasztásos sírt tárt fel viszonylag nagy területen.¹⁵

20. lelőhely: Tiszafüred-Kócs-halom (LNYA: 32868):A városhatár középső részén, a tiszai II. rendű út és a 33. sz. főút által közrezárt szögletben álló halom. Feltehetőleg egy késő-réz kori kurgán (sírhalom).¹⁶

21. lelőhely: Tiszafüred-Bodzás-halom (LNYA: 32869):A városhatár déli részén álló halom. Feltehetőleg egy késő-réz kori kurgán (sírhalom).¹⁷

22. lelőhely: Tiszafüred-Dura-halom (LNYA: 32870):A városhatár déli részén álló halom. Feltehetőleg egy késő-réz kori kurgán (sírhalom).¹⁸

23. lelőhely: Tiszafüred-Varga-halom (LNYA: 32871):A városhatár déli részén álló halom. Feltehetőleg egy késő-réz kori kurgán (sírhalom).¹⁹

24. lelőhely: Tiszafüred-Csák-halom (LNYA: 32873):A 33. sz. műút D-i oldalán az úttól kb. 300 m-re, a Patkós csárdától kb. 2 km-re helyezkedik el a halom. A halom eredeti alakja ma már nem megállapítható, mivel a 33-as út szabályosan kettévágta. Jelenlegi formájában laposan elterülő, természetes homokdombnak látszik, de az a tény, hogy a térkép még ma is őrzi a halom nevét figyelmeztet arra, hogy eredetileg valószínűleg kurgán volt. Feltehetőleg egy késő-réz kori kurgán (sírhalom).²⁰

25. lelőhely: Tiszafüred-Vadas-halom (LNYA: 32874):A városhatár déli részén álló halom. Feltehetőleg egy késő-réz kori kurgán (sírhalom).²¹

26. lelőhely: Tiszafüred-Beke-halom (LNYA: 32895):A városhatár keleti részének, nyugati, Tiszaörssel határos szélén álló halom. Feltehetőleg egy késő-réz kori kurgán (sírhalom).²²

27. lelőhely: Tiszafüred-Nagy-Állás-halom (LNYA: 32897):A tiszafüredi határ távoli, délkeleti négyszögében magasodó halom. Feltehetőleg egy késő-réz kori kurgán (sírhalom).²³

28. lelőhely: Tiszafüred-Szilhát-halom (LNYA: 32898):A várostól északkeletre, kb. 3 km-re, vízlevezető árok északi partján álló halom. Feltehetőleg egy késő-réz kori kurgán (sírhalom).²⁴

29. lelőhely: Tiszafüred-Tűzok-halom (LNYA: 32915):A város délnyugati, örvényi részének, keleti szélén, a belterület - külterület határán magasodó halom. Feltehetőleg egy késő-réz kori kurgán (sírhalom).²⁵

30. lelőhely: Tiszafüred-Kétökrű-halom (LNYA: 32916):A belterület keleti szélén, a 33. sz. út déli oldalán álló halom. Feltehetőleg egy késő-réz kori kurgán (sírhalom).²⁶

¹⁵Kalicz Nándor: Die Frühbronzezeit in Nordost-Ungarn, 1968, ArchHung XLV 145.

¹⁶Tóth Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmai, 1988. Zounuk 3 349-410.

¹⁷Tóth Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmai, 1988. Zounuk 3 349-410.

¹⁸Tóth Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmai, 1988. Zounuk 3 349-410.

¹⁹Tóth Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmai, 1988. Zounuk 3 349-410.

²⁰Tóth Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmai, 1988. Zounuk 3 349-410.

²¹Tóth Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmai, 1988. Zounuk 3 349-410.

²²Tóth Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmai, 1988. Zounuk 3 349-410.

²³Tóth Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmai, 1988. Zounuk 3 349-410.

²⁴Tóth Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmai, 1988. Zounuk 3 349-410.

²⁵Tóth Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmai, 1988. Zounuk 3 349-410.

²⁶Tóth Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmai, 1988. Zounuk 3 349-410.

46. lelőhely: Tiszafüred-Templom-domb (LNYA: 80883): A város nyugati, délnyugati szélén a Tisza morotvpartján található Árpád-kori település (falu), templom, templom körüli temető.²⁷

47. lelőhely: Tiszafüred-Kosárhát-halom (LNYA: 85331):A lelőhely Tiszafüred belterületétől DK- re, Kosárhát nevű magaslat É- i részén helyezkedik el.Feltehetőleg egy késő-rézkori kurgán (sírhalom).²⁸

48. lelőhely: Tiszafüred-Porosállás-halom (LNYA: 85333):lelőhely Tiszafüred belterületétől DK- re, a 33- as úttól D- re, közvetlenül az út mellett helyezkedik el.Feltehetőleg egy késő-rézkori kurgán (sírhalom).²⁹

50. lelőhely: Egyek/Tiszafüred-Villongó-halom, Meggyes-halom (LNYA: 38371):A városhatár keleti szélén, az egyeki határral közös halom.Feltehetőleg egy késő-rézkori kurgán (sírhalom).³⁰

a. **településdomb (tell-telep):** a héber eredetű szó,mint régészeti szakkifejezés régi városokat rejtő törmelékhalom, településdombot jelöl. Ilyen dombok az egyébként sík vidéken hosszú idő, sokszor több ezer év alatt keletkeztek egy-egy város építéstörténete kapcsán. Az ilyen városokban a régi épületek bontásakor a törmeléket – többnyire vályog vagy égetetlen agyagtégla– nem hordták el, hanem elegyengették, s ennek a tetején építették fel az új épületeket. Több ezer év alatt a város lakószintje akár több tucat méterrel is kiemelkedhetett a környezetéből, ami a kényelmes romeltakarítás mellett a város védelmét is megkönnyítette, mintegy mesterséges fellegvállaképezve azt.

1. lelőhely:Tiszafüred-Majoros-halom (lelőhely nyilvántartási azonosító száma (LNYA): 25501): A várostól keletre, mintegy 3 km-re, a 33. sz. főúttól délre észak-déli irányú homokhátak egyikén 1960-ban leletmentés során Árpád-kori, honfoglalás kori telepleletek kerültek elő. Később a Tisza II. vízlépcső megépítésével összefüggésben intenzív régészeti kutatás folyt a lelőhelyen. Az 1964-es leletmentésekkel felfedezett bronzkori temetők közül itt, a Majoros-halmon 1964-1972 között folytak a feltárások.

Hatalmas bronzkori és avar temető látott napvilágot a közel évtizedes kutatások során. Majoros-halom 1003 sírjával egyike a Kárpát-medence legnagyobb őskori temetőjének, több mint négy évszázadon keresztül használták: 3 sír a hatvani, 635 a füzesabonyi, 365 a halomsíros kultúra idejéből származik.³¹ Az 1283 avar sír között 70 önálló lósír volt. Az egykor homokhát és ősgyep alatti temetőt teljes egészében feltárták.

2. lelőhely: Tiszafüred-Ásott-halom (LNYA: 25518):A város keleti szegélyén, a belterületen kívül magasodott egykor többretegű bronzkori telep, az ún. tell-telep volt egykor, a XIX. század végén fedezték fel, 1909-ig rendszeresen kutatták.³² Hosszú idő után 1964-ben jelenik meg az első tudósítás - sajnos - a lelőhely pusztulásáról. “1964 tavaszán, az árvíz idején hirtelen gátra volt szükség, hogy a Füred-debreceni műút mentén elállja a Kunmadaras felé törő víz útját. Gondolkodási idő sem nagyon volt, így történt, hogy a nehéz talajgépek a törvény védte lelőhelyhez álltak és elkezdték hordani földjét a gátba, a pótolhatatlan értékű régészeti leletekkel együtt. Nem szándékos törvénysértés volt ez, hanem a szükség parancsa.

²⁷DJM.Rég.Ad. 32-68.

²⁸ Tóth Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmjai, 1988. Zouuk 3 349-410.

²⁹ Tóth Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmjai, 1988. Zouuk 3 349-410.

³⁰ Tóth Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmjai, 1988. Zouuk 3 349-410.

³¹ Szabó János Győző: Régészeti Füzetek 14 (1960) 19.; Kovács Tibor: TumulusCulture. Régészeti Füzetek Ser II. 17 (1975), Garam Éva, Archaeologiai Értesítő 100 (1973) 269.

³²Milesz Béla jelentései az Archaeologiai Értesítő 1901-1907, 1909. évi számaiban.

A telefon-hívásra ott termett régész szomorúan végignézte, hogyan emelik ki az éjszaka, reflektorfényénél dolgozó gépek a háromezer éves lakóházak maradványait, másnap azonban — mérlegre téve szükségét és lehetőséget — megállapodás született: a halomból megmarad, s a múzeumé lesz egy-két méter széles tanúfal.” Így megmenekült 8 x 3 m-es bolygatatlan felület feltárásával és kb. 30 m-nyi profil regisztrálásával sikerült még 1964 augusztusában, aprólékos gonddal bontogatva a rétegeket, lépésről lépésre minden jelenséget dokumentálva tisztázni a tell rétegsorát, kis vigaszt nyújtva a jóvátehetetlen pusztításokért. Kovács Tibor kutatásai alapján a telep I-III. rétege a füzesabonyi, a IV. a hatvani, az V. a rézkori badeni, a VI. az alföldi vonaldíszes kerámia kultúrájának a települési szintjét képviselte.³³ A teljesen széthordott bronzkori telep helyén ma már csak kis földkupac áll. Ezt már örökre meg kellene őrizni, talán emléktábla felállítását is érdemes lenne megfontolni.

2.3.3.2. Megelőző feltárássra kötelezett régészeti lelőhelyek

4. lelőhely: Tiszafüred-Kenderföldek(LNYA: 25525): A város keleti peremén, a ma is működő homokbánya területén leletmentés során germán sírok, szarmata telepjelenségek és sírok kerültek elő 1973-ban és 1998-ban.³⁴

5. lelőhely: Tiszafüred-Lipcsei Tamás földbirtokos agyagbányája (LNYA: 25537):Lipcsey Tamás tiszafüredi földbirtokos tégláégető agyagbányájában találtak egy sírt. A lelőhely a vasút állomástól északra mintegy 20 m-re helyezkedik el. Egy előkelő szarmata nő sírját tárták fel. Egyik kiemelkedő lelete egy korongos fibula.³⁵

31. lelőhely: Tiszafüred-Morotva-part(LNYA: 32924):A város nyugati peremén, amai Tisza-tó partján, a gátépítési munkálatok során, 1984-85-ben mintegy másfél km hosszúságú szakaszon több korszak lelőhelyét tárták fel a Szolnoki Múzeum régészei. Az újkőkori alföldi vonaldíszes kerámia telepe, egy sírja, a hatvani kultúra telepe, késő vaskori kelta telep, szarmata és gepida település, avar falu és temető lovas sírokkal került feltárássra. Az ásatások dacára is várható még a parton a lelőhely folytatása, mivel egy-egy ilyen feltáráss mindig részleges. Az ásatás eredményei külön kötetben jelentek meg.³⁶

32. lelőhely: Tiszafüred-Jámbor-tanya(LNYA: 36174):Tiszafüred és Hortobágy határán helyezkedik el a lelőhely. Egy szarmata temető részlete került elő.³⁷

33.lelőhely: Tiszafüred-Külső Fokpart 29/A(LNYA: 36184):A lelőhely Tiszafüred belterületén, annak É-i részén, a Tiszafüredi-főcsatorna mentén helyezkedik el. Egy gepida telep részletét tárta fel az 1969-ben években Stanczik Ilona és Bóna István.³⁸

34. lelőhely: Tiszafüred-Bodzás-part(LNYA: 41643): A tervezett hulladéklerakó területén, annak nyugati, partos részén 2003 tavaszán, terepbejárás során egy bronzkori temető nyomai kerültek elő a felszínen. Egy szétszántott sírból emberi csontokat és a sírba tett edénymellékletet hozott fel az eke.³⁹

35. lelőhely: Tiszafüred-Fertő-part(LNYA: 59521):Tiszafüred szélétől kb. 2 km-re keletre, a 33. számú közút mellett, túlnyomóan attól délre található a lelőhely, egy É-D-i irányú

³³Csalog Zsolt: Leletek, ásatások Tiszafüreden. In: Múzeumi Levelek 7-8 (1965) 22-23.; Kovács Tibor PAS 1 (1982) 290.

³⁴DJM.Rég.Ad. 32-68.; Régészeti Füzetek 1973. 26.

³⁵Archaeologiai Értesítő 19 (1899), 79-80.

³⁶Ásatások Tiszafüred-Morotva-parton. In. Szolnok Megyei Múzeumi Adattár 1992.

³⁷Cseh János: Római kori házak a Közép-Tisza mellékről. (Szarmata települések Tiszaszőlős határában.) Jászkunság 1994/1. 35-37.

³⁸MNM.Rég.Ad.: XI.181/1970., Bóna István: Tiszafüred, Külső-Fokpart 29/A. RégFüz Ser. I. 23. (1970) 54-55.

³⁹Tárnoki Judit: Tiszafüred-Bodzás-part lelőhely-bejelentő adatlapja KÖH 600/510/2004

szélfújásos homokháton. A lelőhely a Csőszök fertője elnevezésű, mélyen fekvő, vizenyős terület keleti magasparti vonulatán fekszik. Átlagos mennyiségben népvándorlás kori (valószínűleg avar) cserepek és néhány késő bronzkori, esetleg halomsíros korú leletek kerültek elő a lelőhelyről. Emiatt feltételezhető, hogy a lelőhelyen a közeli Majoros-halom egyik települése található.⁴⁰

36. lelőhely: Tiszafüred-Hardicsa-dűlő I.(LNYA: 59522):Tiszafüred határától keletre, a 33. út mentén kb. 5,5 km-re a műút dél felé enyhén megtörik. Ebben a törésben, az úttól délre kb. 150 m-re markáns homokdomb található. Ezeken a kiemelkedéseken és azok környezetében, főként a halmoktól ÉNy-ra található a lelőhely, mely valószínűleg átterjed a műút északi oldalára is. Újkőkori és késő bronzkori kerámia került elő átlagos mennyiségben, valamint szórványos-átlagos mennyiségben népvándorlás kori (valószínűleg avar) kerámia. Néhány kisebb csonttöredék alapján valószínű, hogy itt egy temető is található, kora nem megállapítható. A lelőhelyet a 33-as út burkolat-megerősítési, ívkorrekciós és kerékpárút építési munkái, valamint autóbusz-megálló kialakítási munkái érintik, a műút 44+280 és 44+470 kilométerszelvénye között, kb. 190 méteren.⁴¹

37. lelőhely: Tiszafüred-Hardicsa-dűlő II. (LNYA: 59523):Tiszafüred határától keletre, kb. 4,5 km-re, a 33. számú műút déli oldalán, egy kisebb homokháton található a lelőhely. Őskori (neolitikum, bronzkor, szkíta) telepek nyomai feltételezhetők a lelőhelyen. A lelőhelyet a 33-as út burkolat-megerősítési és kerékpárút-építési munkái érintik, a műút 43+750 és 43+920 kilométerszelvénye között, kb. 170 méteren.⁴²

38. lelőhely: Tiszafüred-Hardicsa-dűlő III. (LNYA: 59525):Tiszafüred határától keletre, kb. 4,5 km-re, a 33. számú műút déli oldalán található a lelőhelyet. A 33-as út kettévág egy intenzív, ÉK-DNy irányú homokhátat, melyen a lelőhely található. Őskori (neolitikum, kelta), valamint népvándorlás kori gepida és szarmata telepek nyomai feltételezhetők a lelőhelyen. A lelőhelyet a 33-as út burkolat-megerősítési és kerékpárút-építési munkái érintik a műút 43+570 és 43+750 kilométerszelvénye között, kb. 180 méteren.⁴³

39.lelőhely: Tiszafüred-Hardicsa-dűlő IV.(LNYA: 59526):Tiszafüred szélétől mintegy 3,5-3,8 km-re keletre, a 33. számú műút áthalad egy karakteres, magas, szélfújásos homokdombon. A domb legmagasabb pontján, a térképen nem jelölt magassági pont található, melyet körbeszántanak. Ezen a természetes kiemelkedésen és annak környezetében található a lelőhely. Őskori (neolitikum, rézkor, bronzkor), népvándorlás kori szarmata és avar telepek valamint Árpád-kori település nyomai feltételezhetők a lelőhelyen. A lelőhelyet a 33-as út burkolat-megerősítési és kerékpárút-építési munkái, valamint ívkorrekció érinti a műút 42+930 és 43+050 kilométerszelvénye között, kb. 120 méteren.⁴⁴

40. lelőhely: Tiszafüred-Kócsújfalu, Homokbánya (LNYA: 65796):Kábelfektetés során végzett régészeti megfigyelés közben került elő a lelőhely.⁴⁵

⁴⁰Tárnoki Judit: Örökségvédelmi hatástanulmány a 33. sz. főút Jász-Nagykun-Szolnok megyei szakaszának 11,5 tonnás burkolat megerősítéséhez KÖH 600/2541/2008

⁴¹Tárnoki Judit: Örökségvédelmi hatástanulmány a 33. sz. főút Jász-Nagykun-Szolnok megyei szakaszának 11,5 tonnás burkolat megerősítéséhez KÖH 600/2541/2008

⁴²Tárnoki Judit: Örökségvédelmi hatástanulmány a 33. sz. főút Jász-Nagykun-Szolnok megyei szakaszának 11,5 tonnás burkolat megerősítéséhez KÖH 600/2541/2008

⁴³Tárnoki Judit: Örökségvédelmi hatástanulmány a 33. sz. főút Jász-Nagykun-Szolnok megyei szakaszának 11,5 tonnás burkolat megerősítéséhez KÖH 600/2541/2008

⁴⁴Tárnoki Judit: Örökségvédelmi hatástanulmány a 33. sz. főút Jász-Nagykun-Szolnok megyei szakaszának 11,5 tonnás burkolat megerősítéséhez KÖH 600/2541/2008

⁴⁵Csányi Marietta: Örökségvédelmi hatástanulmány földkabel fektetéshez Tiszafüred és Tiszaigar térségében KÖH 600/1601/2009

41. lelőhely: Tiszafüred-Fok-alja(LNYA:72809):A halmok állapotának felmérése során a Tiszafüred-Ásott-halom lelőhelytől DK-re húzódó földhátan lelőhely került elő. A Tiszafüred-Ásott-halom lelőhelytől DK-re, egy hosszan elnyúló partvonulaton, a Tiszafüred központjától a 33-as útba becsatlakozó úttól É-ra helyezkedik el a lelőhely. Bronzkori és Árpád-kori megtelepülés nyomai találhatóak a területen.⁴⁶

42. lelőhely: Tiszafüred-Kenderföldek 2. (LNYA: 72945):Tiszafüred belterületének ÉK-i szélén egy kiemelkedő magaslaton, a felhagyott téglagyári bánya közvetlen szomszédságában helyezkedik el a lelőhely. Egy szarmata település nyomait sikerült azonosítani.⁴⁷

43. lelőhely: Tiszafüred- Kenderföldek 3. (LNYA: 72947):A lelőhely Tiszafüred belterületének ÉK-i szélén egy ÉK-DNy-i irányú kiemelkedő magaslaton, a felhagyott téglagyári bányától É-ra helyezkedik el.Egy szarmata és népvándorlás kori település nyomait sikerült azonosítani.⁴⁸

44. lelőhely: Tiszafüred-Tiszafüredi-főcsatorna-partja 1. (LNYA: 72949):Tiszafüred belterületének ÉK-i szélén egy kiemelkedő magaslaton, a Tiszafüredi-főcsatorna partján helyezkedik el a lelőhely.Egy szarmata és Árpád-kori település nyomait sikerült azonosítani.⁴⁹

45. lelőhely: Tiszafüred-Tiszafüredi-főcsatorna-partja 2. (LNYA: 72951):A lelőhely Tiszafüred belterületének ÉK-i szélén egy kiemelkedő magaslaton, a Tiszafüredi-főcsatorna partján helyezkedik el.Egy szarmata és Árpád-kori település nyomait sikerült azonosítani.⁵⁰

49.lelőhely: Tiszafüred-Majoros-halom III. (LNYA: 96445):Tiszafüred DK-i részén, az egykori Hámán Kató Tsz mg.-i majorjára esik, a régi „Debreceni út” és a 33-as főút bevezető szakasza közé, melyet Ny-felől egy mélyebb fekvésű, egykoron vizenyős rét határol, É-on pedig az Ásotthalom telljéhez kapcsolódik. K, DK-felé a Majoros-halom I. és II. néven ismert temetők kapcsolódnak hozzá. A lelőhelyen került elő a fűzesabonyi-kultúrához köthető tömegsír.⁵¹

2.4. A helyi építészeti örökség települési értékleltára, amely értékkataszterben az önkormányzati főépítész által meghatározottak szerint tartalmazza a helyi építészeti örökség országos vagy helyi védelemre méltó elemeit

Nem része a régészeti munkarésznek.

III. A rendezés során tervezett változások hatáselemzése

3.1. A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése

Jelen örökségvédelmi hatástanulmány TiszafüredVáros településrendezési eszközeinek módosítása apropóján készült. A módosítással érintett területeket és velük összefüggésben tervezett módosítások tárgyát az alábbi táblázat tartalmazza.

	Módosítás tárgya
--	-------------------------

⁴⁶Kelemen Angéla: Jelentés helyszíni szemléről, Tiszafüred, Fok-alja KÖH 600/0687/2010

⁴⁷Kelemen Angéla Jelentés helyszíni szemléről, Tiszafüred KÖH 600/0828/2010

⁴⁸Kelemen Angéla Jelentés helyszíni szemléről, Tiszafüred KÖH 600/0828/2010

⁴⁹Kelemen Angéla Jelentés helyszíni szemléről, Tiszafüred KÖH 600/0828/2010

⁵⁰Kelemen Angéla Jelentés helyszíni szemléről, Tiszafüred KÖH 600/0828/2010

⁵¹Mester Edit: Tiszafüred0145/16 hrsz. terménytároló létesítése TKF-73/159/1

1.	Tiszafüreden az 1412 hrsz.-ú ingatlan jelenlegi Gksz-3 építési övezetének átsorolása Lk-3 besorolású építési övezetté, hogy a parcellázást követően 33 db 450-600 m ² nagyságú telkeket lehessen kialakítani.
2.	Tiszafüreden az 1410/8 és 1410/9 hrsz.-ú ingatlanok jelenlegi Lk-3 építési övezetének átsorolása Gksz-3 besorolású építési övezetté, hogy a 33-as úthoz csatlakozó ingatlanok építésügyi besorolása az érintett szakaszon azonos legyen.
3.	Tiszafüreden az 1420 és 1421/3 hrsz.-ú ingatlan jelenlegi Kök építési övezetének átsorolása Köu besorolású építési övezetté, hogy közútként meg tudják közelíteni a tulajdonukban lévő 1062/4, 1416/5 és 1416/3 hrsz.-ú ingatlanjaikat.
4.	Tiszafüreden az 1442/2 hrsz.-ú terület jelenlegi Ksk besorolásának megváltoztatása Klü1-re, hogy ott, a 1442/39, 1442/4 és 1442/5 hrsz.-ú telkekkel történő összevonás után családi üdülőépületek elhelyezésére alkalmas 450-600 m ² nagyságú telkeket lehessen kialakítani.
5.	Tiszafüred belterület 2129 hrsz.-ú területre vonatkozó előírások megváltoztatása úgy, hogy a kötelezően betartandó 5 méteres előkerttől el lehessen térni - pl.: főépítési vélemény alapján, vagy akár anélkül is - ha ez azt utcaképet előnytelenül nem befolyásolja.
6.	A jelenleg Lfl-es építési övezetben található 4634 és 4635 hrsz.-ú ingatlanok Köü-3 jelű építési övezetté sorolásával elérhető a szűk keresztmetszetű Rózsa utca és Kornykszőlő utca gépjárműforgalmának, terhelésének csökkentése, valamint lehetővé válik ezen utcák összekapcsolása a 0117 hrsz.-ú út használatával a 4580 hrsz.-ú Belsőfokpart úttal. Indok: A Hegedűs-Hús Bt. húsüzeme miatt a Rózsa utcán-Kornykszőlő utcán megnövekedett tehergépjármű forgalomnyhítése.
7.	A Tiszafüred, 1426/39 hrsz.-ú belterületi ingatlanon többlakásos lakóépületet kívánnak építeni. Mivel az érintett ingatlan a szabályozási terv szerint Ksza* építési övezetben található, így szükséges a HÉSZ 8. § (6) bekezdésének kiegészítése azzal, hogy az adott övezetben - akár kivételesen -, lakóépületet is el lehessen helyezni.
8.	Jelenleg folyamatban van a tiszafüredi 1430/9 hrsz.-ú, állami tulajdonú ingatlanon természetbúvár játszóház és túraközpont koncepciótervezése, azonban a tervezett beruházás épp két övezet határán valósulna meg (Vö és a Vsza), a projekt egyik fele olyan övezetben lenne, amelyben azt nem lehetne megvalósítani (Vsza), de a másik övezet előírásait is indokolt pontosítani (Vö). Legkézenfekvőbb egy új építési övezet létrehozása a projekt részére, vagy a két övezet előírásait és övezeti határait úgy módosítani, hogy az megvalósítható legyen.

9.	A Tiszafüred belterület 1426/38, 1426/39 és 1426/40 hrsz.-ú - Ksza és Ksza* jelölésű építési övezet mellett található - ingatlanok építésövezeti besorolásának szabályozása, egyértelművé tétele.
10.	A vonatkozó előírások oly módon történő megváltoztatása, hogy a kötelezően betartandó 5 méteres előkerttől bármely építési övezetben el lehessen térni, ha ez az utcaképet előnytelenül nem befolyásolja.
11.	A jelenleg 1088/6, 1105, 1359/1, 1359/6, 1359/8, 2599/1 hrsz.-ú telkek kerékpárút bejegyzése céljából történő telekalakítása miatt, a szabályozási terv pontosítása, aktualizálása.
12.	A jelenlegi szabályozási tervben szereplő, Tiszafüred északi részén - a gát mellett -, az Ártéri utcát a Szilva utcával összekötő Köu-4 jelű új közút kialakításának törlése. Az érintett ingatlanok jelenleg is megközelíthetők a gátról, nincs szükség egy, a gáttal párhuzamosan menő új út kialakítására. Érintett helyrajzi számok: 929, 930, 931, 932/2, 933/1, 935, 936/2, 937/2, 938, 939/1, 939/2, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950/2, 951/2, 954, 955, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972/2, 973, 974.
13.	A jelenlegi szabályozási tervben szereplő, Széchenyikert és az Örvényi úttal összekötő Köu-4 jelű új közút kialakításának törlése. Az érintett utcaszakaszon nem indokolt egy összekötő út nyitása. Érintett helyrajzi számok: 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992/1, 1992/2, 1993/1, 1993/4, 1993/5, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999/2, 2000, 2003/1.
14.	A 61 és 62 hrsz.-ú ingatlanok esetében nem egyértelmű, hogy milyen építési övezetbe találhatók. Amennyiben a fenti ingatlanok Lke-1 jelű építési övezetben helyezkednek el, abban az esetben célszerű átsorolni őket KÖu-3 jelű építési övezetbe. Az új orvosi rendelő, piac, később a PEPCO miatti többlet parkoló-igény okozta problémát meg lehet oldani az ezeken a területeken kialakított gépjárműparkolókkal.
15.	A Tiszafüred 1442/5 hrsz.-ú belterületi ingatlan övezeti besorolásának Klü1-ről Klü3-ra történő módosítása építménymagasság növelése miatt.
16.	A Tiszafüred, Fő út 40. szám (364 hrsz.) ingatlan övezeti előírásának módosítása építménymagasság növelés miatt, hogy ott legalább 7,5 méter építménymagasságú épület elhelyezhető legyen.

17.	<p>A Tiszafüred 0410/1-5, 0414/3-12, 16, 0409/13, 15 hrsz.-ú ingatlanokon tervezett, mintegy 85 ha kiterjedésű és 40 MW teljesítőképességű napelem park elhelyezése.</p> <p>A terület kiemelt fejlesztési területté nyilvánítva a 82/2021.(V.06.)kt. határozat 1.3. pontjában.</p>
18.	<p>Tiszafüred belterület 1073/9 hrsz.-ú, Tiszafüred, Fürdő út 2. szám alatt található Thermál Strand és Gyógyfürdő fejlesztése, új épület és új kültéri medencék építése.</p> <p>A terület kiemelt fejlesztési területté nyilvánítva a 82/2021.(V.06.) kt. határozat 1.1. pontjában.</p>
19.	<p>A tiszafüredi 1430/9 hrsz.-ú, állami tulajdonú, valamint 1422/35 és 1422/36 hrsz.-ú ingatlanokon természetbúvár játszóház és túraközpont kialakítása</p> <p>A terület kiemelt fejlesztési területté nyilvánítva a 82/2021.(V.06.) kt. határozat 1.1. pontjában.</p>
20.	<p>A tárgyi, Tiszafüred 1053 hrsz.-ú, természetben Fürdő utca 7. szám alatt (tehát a városi strandfürdő közelében) található ingatlan az ingatlan-nyilvántartás szerint 949 m² területű kivett panzió, udvar. Az ingatlan magántulajdonban van, és ténylegesen is panzióként működik. A tulajdonosok fejlesztési elképzelései a meglévő épületek bővítését igényelnék, az ingatlanazonban már így is eléggé beépített, a helyi építési szabályzat pedig csak maximum 35 %-os beépítettséget enged meg, ezért szeretnék ezt módosítani úgy, hogy a beépítettség legnagyobb mértéke 50 % legyen. Ez tenné lehetővé ugyanis számunkra a további építkezést, az épületeik korszerűsítését, bővítését.</p>

3.2. A 3.1. pontban szereplő változások hatásai

3.3. A régészeti örökségre

1. *Tiszafüreden az 1412 hrsz.-ú ingatlan jelenlegi Gksz-3 építési övezetének átsorolása Lk-3 besorolású építési övezetté, hogy a parcellázást követően 33 db 450-600 m² nagyságú telkeket lehessen kialakítani:*

A területen az örökségvédelmi nyilvántartás jelenlegi állapota szerint régészeti lelőhely nem található. Az ingatlan a Tiszához közel, egy árvízmentes magasparton fekszik, ami régészeti érdekű területnek tekinthető, ugyanakkor a terület növényzettel való fedettsége miatt régészeti terepbejárás nem hozna eredményt. A parcellázás követően a lakóépületek kivitelezésekor körültekintően szükséges eljárni, esetleges régészeti leletek előkerülésekor a tevékenységet abba kell hagyni és a régészeti gyűjtőkörrel rendelkező területi múzeum (Kiss Pál Múzeum) régész munkatárast értesíteni kell, hogy az előkerülő régészeti jelenségeket szakszerűen feltárhassa.

2. *Tiszafüreden az 1410/8 és 1410/9 hrsz.-ú ingatlanok jelenlegi Lk-3 építési övezetének átsorolása Gksz-3 besorolású építési övezetté, hogy a 33-as úthoz csatlakozó ingatlanok építésügyi besorolása az érintett szakaszon azonos legyen.*

A területen az örökségvédelmi nyilvántartás jelenlegi állapota szerint régészeti lelőhely nem található. Az ingatlanok a Tiszához közel, egy árvízmentes magasparton fekszenek, ami régészeti érdekű területnek tekinthető, ugyanakkor a terület növényzettel való fedettsége miatt régészeti terepbejárás nem hozna eredményt. Továbbá a Gksz-3 besorolás esetében várható, hogy nagyobb földmunkával járó beruházások valósulnak meg a területen, a létesítmények kivitelezésekor körültekintően szükséges eljárni, esetleges régészeti leletek előkerülésekor a tevékenységet abba kell hagyni és a régészeti gyűjtőkörrel rendelkező területi múzeum (Kiss Pál Múzeum) régész munkatárast értesíteni kell, hogy az előkerülő régészeti jelenségeket szakszerűen feltárhassa.

3. *Tiszafüreden az 1420 és 1421/3 hrsz.-ú ingatlan jelenlegi Kök építési övezetének átsorolása Köu besorolású építési övezetté, hogy közútként meg tudják közelíteni a tulajdonukban lévő 1062/4, 1416/5 és 1416/3 hrsz.-ú ingatlanjaikat.*

A területen az örökségvédelmi nyilvántartás jelenlegi állapota szerint régészeti lelőhely nem található. Az ingatlanok a Tiszához közel, egy árvízmentes magasparton fekszenek, ami régészeti érdekű területnek tekinthető, ugyanakkor a terület növényzettel való fedettsége miatt régészeti terepbejárás nem hozna eredményt. Továbbá a közút kialakítása nagyobb földmunkával járhat. Kivitelezésekor körültekintően szükséges eljárni, esetleges régészeti leletek előkerülésekor a tevékenységet abba kell hagyni és a régészeti gyűjtőkörrel rendelkező területi múzeum (Kiss Pál Múzeum) régész munkatárast értesíteni kell, hogy az előkerülő régészeti jelenségeket szakszerűen feltárhassa.

4. *Tiszafüreden az 1442/2 hrsz.-ú terület jelenlegi Ksk besorolásának megváltoztatása Klül-re, hogy ott, a 1442/39, 1442/4 és 1442/5 hrsz.-ú telkekkel történő összevonás után családi üdülőépületek elhelyezésére alkalmas 450-600 m² nagyságú telkeket lehessen kialakítani.*

A területen az örökségvédelmi nyilvántartásban szereplő **Tiszafüred-Morotva-part** megnevezésű régészeti lelőhely található. A területen megvalósuló engedélyköteles beruházások esetében a kormányhivatal örökségvédelmi előírásait kell betartani. Nem engedélyköteles, földmunkával járó tevékenység esetén meg kell rendelni a régészeti gyűjtőkörrel rendelkező területi múzeumtól (Kiss Pál Múzeum) a beruházás földmunkáinak régészeti megfigyelését.

5. *Tiszafüred belterület 2129 hrsz.-ú területre vonatkozó előírások megváltoztatása úgy, hogy a kötelezően betartandó 5 méteres előkerttől el lehessen térni - pl.: főépítési vélemény alapján, vagy akár anélkül is - ha ez azt utcaképet előnytelenül nem befolyásolja.*

A területen az örökségvédelmi nyilvántartás jelenlegi állapota szerint régészeti lelőhely nem található. A terület geomorfológiája alapján nem várható régészeti lelőhely előkerülése az esetleges földmunkák során.

6. *A jelenleg Lfl-es építési övezetben található 4634 és 4635 hrsz.-ú ingatlanok Köu-3 jelű építési övezetté sorolásával elérhető a szűk keresztmetszetű Rózsa utca és Kornyikszőlő utca gépjárműforgalmának, terhelésének csökkentése, valamint lehetővé válik ezen utcák összekapcsolása a 0117 hrsz.-ú út használatával a 4580 hrsz.-ú Belsőfokpart úttal.*

Indok: A Hegedűs-Hús Bt. húsüzeme miatt a Rózsa utcán-Kornyikszőlő utcán megnövekedett tehergépjármű forgalomnyhítése.

A területen az örökségvédelmi nyilvántartásban szereplő **Tiszafüred-Fócsatorna-partja 1.** megnevezésű régészeti lelőhely található. A lelőhely területe a felszínen talált leletanyag

szóródása és a terület geomorfológiája alapján lett meghatározva. Pontosabb lehatároláshoz szondázó próbafeltárás és geofizikai felmérés szükséges, melynek költségei a régészeti lelőhelyen beruházó magán vagy jogi személyt terhelik.

A területen megvalósuló engedélyköteles beruházások esetében a kormányhivatal örökségvédelmi előírásait kell betartani. Nem engedélyköteles, földmunkával járó tevékenység esetén meg kell rendelni a régészeti gyűjtőkörrel rendelkező területi múzeumtól (Kiss Pál Múzeum) a beruházás földmunkáinak régészeti megfigyelését.

7. *A Tiszafüred, 1426/39 hrsz.-ú belterületi ingatlanon többlakásos lakóépületet kívánnak építeni. Mivel az érintett ingatlan a szabályozási terv szerint Ksza* építési övezetben található, így szükséges a HÉSZ 8. § (6) bekezdésének kiegészítése azzal, hogy az adott övezetben - akár kivételesen -, lakóépületet is el lehessen helyezni.*

A területen az örökségvédelmi nyilvántartásban szereplő **Tiszafüred-Morotva-part** megnevezésű régészeti lelőhely található. A területen megvalósuló engedélyköteles beruházások esetében a kormányhivatal örökségvédelmi előírásait kell betartani. Nem engedélyköteles, földmunkával járó tevékenység esetén meg kell rendelni a régészeti gyűjtőkörrel rendelkező területi múzeumtól (Kiss Pál Múzeum) a beruházás földmunkáinak régészeti megfigyelését.

8. *Jelenleg folyamatban van a tiszafüredi 1430/9 hrsz.-ú, állami tulajdonú ingatlanon természetbúvár játszóház és túraközpont koncepciótervezése, azonban a tervezett beruházás épp két övezet határán valósulna meg (Vö és a Vsza), a projekt egyik fele olyan övezetben lenne, amelyben azt nem lehetne megvalósítani (Vsza), de a másik övezet előírásait is indokolt pontosítani (Vö). Legkézenfekvőbb egy új építési övezet létrehozása a projekt részére, vagy a két övezet előírásait és övezeti határait úgy módosítani, hogy az megvalósítható legyen.*

A területen az örökségvédelmi nyilvántartásban szereplő **Tiszafüred-Morotva-part** megnevezésű régészeti lelőhely található. A területen megvalósuló engedélyköteles beruházások esetében a kormányhivatal örökségvédelmi előírásait kell betartani. Nem engedélyköteles, földmunkával járó tevékenység esetén meg kell rendelni a régészeti gyűjtőkörrel rendelkező területi múzeumtól (Kiss Pál Múzeum) a beruházás földmunkáinak régészeti megfigyelését.

Továbbá amennyiben a tárgyi beruházás a Kötv. 7. § 20. a) pontja alapján nagyberuházásnak minősül, tehát olyan földmunkával járó beavatkozás, fejlesztés, beruházás, ami bruttó 500 millió forintos értékhatárt meghaladó teljes bekerülési költségű beruházás, akkor a Kötv. 23/C. § (1) bekezdése szerint, előzetes régészeti dokumentációt (ERD) kell készíteni, melyet a beruházó megrendelésére a jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv, jelen esetben a Várkapitányság Zrt. készít el.

9. *A Tiszafüred belterület 1426/38, 1426/39 és 1426/40 hrsz.-ú - Ksza és Ksza* jelölésű építési övezet mellett található - ingatlanok építésövezeti besorolásának szabályozása, egyértelművé tétele.*

A területen az örökségvédelmi nyilvántartásban szereplő **Tiszafüred-Morotva-part** megnevezésű régészeti lelőhely található. A tervezett változtatás a régészeti örökség érdekeit nem sérti.

10. *A vonatkozó előírások oly módon történő megváltoztatása, hogy a kötelezően betartandó 5 méteres előkerttől bármely építési övezetben el lehessen térni, ha ez az utcaképet előnytelenül nem befolyásolja.*

A tervezett változtatás a régészeti örökség érdekeit nem sérti.

11. *A jelenleg 1088/6, 1105, 1359/1, 1359/6, 1359/8, 2599/1 hrsz.-ú telkek kerékpárút bejegyzése céljából történő telekalakítása miatt, a szabályozási terv pontosítása, aktualizálása.*

A tárgyi ingatlanokon az örökségvédelmi nyilvántartás jelenlegi állapota szerint régészeti lelőhely nem található. A tervezett változtatás a régészeti örökség érdekeit nem sérti.

12. *A jelenlegi szabályozási tervben szereplő, Tiszafüred északi részén - a gát mellett -, az Ártéri utcát a Szilva utcával összekötő Köu-4 jelű új közút kialakításának törlése. Az érintett ingatlanok jelenleg is megközelíthetők a gátról, nincs szükség egy, a gáttal párhuzamosan menő új út kialakítására.*

Érintett helyrajzi számok: 929, 930, 931, 932/2, 933/1, 935, 936/2, 937/2, 938, 939/1, 939/2, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950/2, 951/2, 954, 955, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972/2, 973, 974.

A tárgyi ingatlanokon az örökségvédelmi nyilvántartás jelenlegi állapota szerint régészeti lelőhely nem található. A tervezett változtatás a régészeti örökség érdekeit nem sérti.

13. *A jelenlegi szabályozási tervben szereplő, Széchenyikert és az Örvényi úttal összekötő Köu-4 jelű új közút kialakításának törlése.*

Az érintett utcaszakaszon nem indokolt egy összekötő út nyitása.

Érintett helyrajzi számok: 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992/1, 1992/2, 1993/1, 1993/4, 1993/5, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999/2, 2000, 2003/1.

A tárgyi ingatlanokon az örökségvédelmi nyilvántartás jelenlegi állapota szerint régészeti lelőhely nem található. A tervezett változtatás a régészeti örökség érdekeit nem sérti.

14. *A 61 és 62 hrsz.-ú ingatlanok esetében nem egyértelmű, hogy milyen építési övezetbe találhatók.*

Amennyiben a fenti ingatlanok Lke-1 jelű építési övezetben helyezkednek el, abban az esetben célszerű átsorolni őket KÖu-3 jelű építési övezetbe.

Az új orvosi rendelő, piac, később a PEPCO miatti többlet parkoló-igény okozta problémát meg lehet oldani az ezeken a területeken kialakított gépjárműparkolókkal.

A tárgyi ingatlanokon az örökségvédelmi nyilvántartás jelenlegi állapota szerint régészeti lelőhely nem található. A tervezett változtatás a régészeti örökség érdekeit nem sérti.

15. *A Tiszafüred 1442/5 hrsz.-ú belterületi ingatlan övezeti besorolásának Klü1-ről Klü3-ra történő módosítása építménymagasság növelése miatt.*

A területen az örökségvédelmi nyilvántartásban szereplő **Tiszafüred-Morotva-part** megnevezésű régészeti lelőhely található. A tervezett változtatás a régészeti örökség érdekeit nem sérti.

16. *A Tiszafüred, Fő út 40. szám (364 hrsz.) ingatlan övezeti előírásának módosítása építménymagasság növelés miatt, hogy ott legalább 7,5 méter építménymagasságú épület elhelyezhető legyen.*

A tárgyi ingatlanokon az örökségvédelmi nyilvántartás jelenlegi állapota szerint régészeti lelőhely nem található. A tervezett változtatás a régészeti örökség érdekeit nem sérti.

17. *A Tiszafüred 0410/1-5, 0414/3-12, 16, 0409/13, 15 hrsz.-ú ingatlanokon tervezett,*

mintegy 85 ha kiterjedésű és 40 MW teljesítőképességű napelem park elhelyezése.

A terület kiemelt fejlesztési területté nyilvánítva a 82/2021.(V.06.) kt. határozat 1.3. pontjában.

A területen az örökségvédelmi nyilvántartásban szereplő **Tiszafüred-Bodzás-part** megnevezésű régészeti lelőhely található.

A Kötv. 23/G. § (1) (2) bekezdése szerint a tervezési területen megvalósítandó beruházás olyan nagyberuházás, ami az energiahordozók szállításához, energiaellátás biztosításához szükséges. Kiemelt nagyberuházás esetén a jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv gondoskodik

a) a megelőző feltárás, valamint

b) a kivitelezés során ellátandó régészeti megfigyelés és szükség esetén régészeti bontómunkaelvégzéséről, és e feladatokra vonatkozó szerződést a beruházóval a 22. § (11) bekezdésében meghatározott 15 napos határidőn belül megkötöti.

Nagyberuházás esetén a Kötv. 23/C. § (1) bekezdése szerint, előzetes régészeti dokumentációt (ERD) kell készíteni.

18. Tiszafüred belterület 1073/9 hrsz.-ú, Tiszafüred, Fürdő út 2. szám alatt található Thermál Strand és Gyógyfürdő fejlesztése, új épület és új kültéri medencék építése.

A terület kiemelt fejlesztési területté nyilvánítva a 82/2021.(V.06.) kt. határozat 1.1. pontjában.

A tárgyi ingatlanokon az örökségvédelmi nyilvántartás jelenlegi állapota szerint régészeti lelőhely nem található. Ugyanakkor amennyiben a tárgyi beruházás a **Kötv. 7. § 20. a) pontja alapján nagyberuházásnak minősül, tehát olyan földmunkával járó beavatkozás, fejlesztés, beruházás, ami bruttó 500 millió forintos értékhatárt meghaladó teljes bekerülési költségű beruházás, akkor a Kötv. 23/C. § (1) bekezdése szerint, előzetes régészeti dokumentációt (ERD) kell készíteni, melyet a beruházó megrendelésére a jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv, jelen esetben a Várkapitányság Zrt. készíti el.**

19. A tiszafüredi 1430/9 hrsz.-ú, állami tulajdonú, valamint 1422/35 és 1422/36 hrsz.-ú ingatlanokon természetbúvár játszóház és túrakoépítési kialakítása

A terület kiemelt fejlesztési területté nyilvánítva a 82/2021.(V.06.) kt. határozat 1.1. pontjában.

A területen az örökségvédelmi nyilvántartásban szereplő **Tiszafüred-Morotva-part** megnevezésű régészeti lelőhely található. A területen megvalósuló engedélyköteles beruházások esetében a kormányhivatal örökségvédelmi előírásait kell betartani. Nem engedélyköteles, földmunkával járó tevékenység esetén meg kell rendelni a régészeti gyűjtőkörrel rendelkező területi múzeumtól (Kiss Pál Múzeum) a beruházás földmunkáinak régészeti megfigyelését. **Továbbá amennyiben a tárgyi beruházás a Kötv. 7. § 20. a) pontja alapján nagyberuházásnak minősül, tehát olyan földmunkával járó beavatkozás, fejlesztés, beruházás, ami bruttó 500 millió forintos értékhatárt meghaladó teljes bekerülési költségű beruházás, akkor a Kötv. 23/C. § (1) bekezdése szerint, előzetes régészeti dokumentációt (ERD) kell készíteni, melyet a beruházó megrendelésére a jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv, jelen esetben a Várkapitányság Zrt. készíti el.**

20. *A tárgyi, Tiszafüred 1053 hrsz.-ú, természetben Fürdő utca 7. szám alatt (tehát a városi strandfürdő közelében) található ingatlan az ingatlan-nyilvántartás szerint 949 m² területű kivett panzió, udvar. Az ingatlan magántulajdonban van, és ténylegesen is panzióként működik. A tulajdonosok fejlesztési elképzelései a meglévő épületek bővítését igényelnék, az ingatlanazonban már így is eléggé beépített, a helyi építési szabályzat pedig csak maximum 35 %-os beépítettséget enged meg, ezért szeretnék ezt módosítani úgy, hogy a beépítettség legnagyobb mértéke 50 % legyen. Ez tenné lehetővé ugyanis számunkra a további építkezést, az épületeik korszerűsítését, bővítését.*

A tárgyi ingatlanokon az örökségvédelmi nyilvántartás jelenlegi állapota szerint régészeti lelőhely nem található. A tervezett változtatás a régészeti örökség érdekeit nem sérti.

3.4. A történeti településre, település- és tájszerkezetre

Nem része a régészeti munkarésznek.

3.5. A települési értékleltárban szereplő műemléki értékekre

Nem része a régészeti munkarésznek.

IV. Összefoglalás

A város közigazgatási határa 162,2 km². A település területén módszeres régészeti kutatás még nem történt. Az országos nyilvántartás és a szakirodalmi adatok alapján 50 régészeti lelőhely érinti a település területét.

A fejlesztések közül több a Tiszafüred-Morotva-part régészeti lelőhely területére összpontosul, ami részben feltárt lelőhely, a Tisza II. vízlépcső megépítése előtt végeztek leletmentő ásatásokat a régészek, de ennek ellenére még jócskán vannak feltáratlan részei, ezért ezen a területen fokozott figyelemmel kell eljárni.

A másik régészetileg fontos területe Tiszafürednek a település K-i DK-i belterületi határában és belterülettel határos a 33-as út és a régi debreceni út mentén lévő területek, ahol két, földmunkákkal egyáltalán nem bolygatható lelőhely (Tiszafüred-Ásott-halom, Tiszafüred-Majoros-halom) is található és a körülöttük elhelyezkedő, a tellhez tartozó temetők, melyek egyike az a lelőhely, ahol a közelmúltban a tiszafüredi Kiss Pál Múzeum régészei feltártak egy bronzkori halomsírt.

Az itt kialakított ipari-gazdasági, mezőgazdasági célú és egyéb különleges célú (bánya, hulladéklerakó stb.) területeken tervezett beruházások esetében még eddig fel nem térképezett, ismeretlen lelőhelyek kerülhetnek elő a földmunkák során, amiket a földmunkákkal érintett részeken fel kell tárnunk. A már nyilvántartott lelőhelyek esetében, pedig az örökségvédelmi hatóság megelőző feltárást írhat elő a beruházások mértékét figyelembe véve. Azt is tudni érdemes, hogy egy temető feltárása hosszadalmasabb, mint egy telepásatás. A beruházóknak ezzel is számolni kell.

A település egyéb területein nyilvántartott lelőhelyeken is – amennyiben valamilyen fejlesztést kívánnak megvalósítani – a törvény megelőző régészeti feltárást ír elő.

Az örökségvédelemmel kapcsolatos kérdésekben azonban mindenkor a kormányhivatal örökségvédelmi hatóságának állásfoglalása a mérvadó.

Régészeti érdekű területet külön nem tüntettem fel, de az alacsony kutatottság miatt a természetföldrajzilag indokolt vízmentes kiemelkedések régészeti érdekű területként kezelendők. Továbbá a belterületet teljes egészében régészeti érdekű területnek kell tartanunk.

Fontos tudnivaló, hogy soha nem tudhatjuk, mi rejlik a földben — nemcsak a felsorolt helyeken, hanem bárhon a felszín alatt megbújhatnak leletek. Ezért a földmunkával járó beruházásoknál mindenkor figyeljenek a földből kiforduló tárgyakra, apró cseréptöredékekre, kövekre, csontokra, s jelentsék előkerülésüket a helyi jegyzőnél vagy a megyei hatáskörű szolnoki Damjanich János Múzeumban, valamint a település vonatkozásában régészeti gyűjtőkörrel rendelkező területi múzeumnak (tiszafüredi Kiss Pál Múzeum).

Végezetül felhívjuk a figyelmet arra, hogy – a régészeti lelőhelyekre vonatkozóan – a régészeti örökségvédelmi hatástanulmány a címlapon, ill. az alul feltüntetett időpontban érvényes állapotot tükrözi. A régészeti kutatások a megye területén továbbra sem állnak meg, a fenti településrégészeti kép ezért módosulhat.

Szolnok, 2021. június 21.

Kelemen Angéla

régész

21-0486